

משה רבינו - עוז וענווה המעניקה לנו מודל להתמודדות עם אבלות ט' באב

דפנה קנאי

שליחה לשעבר בממפיס (תשס"ו-תשס"ח)

זה יכל להסתיים אחרת לגמרי, משה איש האלוקים נחל אכזבות כה גדולות כמנהיג. זה החל בחטא העגל שבו אפילו אחיו היה מעורב, המשיך בבקשות חוזרות ונשנות לחזור לעבדות מצרים בשל בעיות גסטרונומיות, האשמה בעוון התנשאות, ערעור על המטרה המרכזית של המסע במדבר- ההגעה לארץ ישראל בשל פחדים ואי אמון בה' ובשליחו, חטא של זימה והפקרות מינית ועוד. בעקבות האכזבות, משה מאבד מיכולת ההנהגה והחיבור לעם. מנהיגותו הולכת ונחלשת ולבסוף מגיעה למשבר שאין לו תקנה. משה לא ישלים את המשימה ולא יכניס את העם לארץ ישראל והמנהיג הבא אחריו כבר נבחר ע"י הקב"ה. רומן טראגי שיכל להסתיים פה. דמיינו שאתם קוראים בפעם הראשונה את ספר דברים. האין זה מפתיע שאותו המנהיג שחוה נפילה דרמטית וכואבת בוחר להיפרד באופן כל כך הירואי ומרומם ממנהיגיו ולצייד אותם בכל מה שניתן על מנת שילכו ויתעצמו, ילכו ויתבגרו כאומה ויהיו מוכנים לשלב הבא שלא יהיה לו חלק בו?

ספר דברים שהינו נאומים של משה לפני מיתתו הינו תעודה מרשימה במיוחד של התעלות של מנהיג יחיד ומיוחד למרות ואולי בשל הנפילה הקשה שחוה בשליחות המרכזית של חייו. משה בוחר בחירה אמיצה ולא מובנת מאליה, לעמול במשך כחודש ימים לפני מותו, על יצירת שיא חדש במערכת יחסיו עם העם ע"י דיבור אל העם מעומק הלב, בגוף ראשון ובאופן חשוף.

זוהי אולי הסיבה שהפרשה מתחילה בתיאור מדוקדק של מסגרת אירוע פרידה מתמשך זה- זמן ומקום וכן הנקודה המדויקת על פני ציר האירועים: "אלה הדברים, אשר דבר משה אל-כל-ישראל, בעבר, ה'י'י: במדבר בערבה מול סוף-בין-פארן ובין-תפל, ולבן וחרת--ידי זקב.

ב אחד עשר יום מחרב, דרך הר-שעיר, עד קדש ברנע. ג'יהי בארבעים.

שנה, בעשתי-עשר חדש באחד לחדש; דבר משה, אל-בני ישראל, ככל אשר צוה ה' אתו, אלהם. ד אחר ה'פתו, את סיון מלך האמרי, אשר יושב, בחשבון--ואת, עוג מלך הבשן, אשר-יושב בעשתרת,

באדעי. ה. בעבר ה'י'י, בארץ מואב, הואיל משה, באר את-התורה הזאת לאמר" יצירת מסגרת תיאורית זו מדגישה את חשיבות המעמד ויוצרת בקרבנו את ההתייחסות הרצינית והראויה למעמד פרידה מאיש האלוקים שחי בקרבנו בעבר והשפיעה על עיצוב חיינו לאורך כל שנות ההיסטוריה היהודית ועד ימינו אנו.

הרב יונתן זקס בספרו שיג ושיח רואה את השינוי שחל בדמותו של משה כמנהיג בסוף ימיו בכך שהפך בנאומיו אלו ממנהיג למורה: " בחודש האחרון לחייו חדל משה להיות משה המשחרר, עושה הניסים והגואל ונעשה משה רבינו" (עמ' 264). מחנך מפעיל השפעה ולא כוח על צאנו, השפעה זו מחלחלת לעיתים באופן איטי, מוסווה ואף בלתי מודע. היא פועלת את פעולתה באופן מתמשך ופעמים רבות לא

ניתנת להוכחה. מסיבה זו מחנך טוב חייב להיות בעל ענווה רבה. להכיל את העובדה שתוצאות עבודתו המאומצת פעמים רבות לא ייוחסו לו.

הענו מכל אדם הוא זה שיכול היה, לאחר כשלון צורב ולמרות הכשלון להעביר את כל תובנותיו כאיש הקשר בין אלוקים ואדם לאותם אלו שהיה להם חלק בנפילתו ובכך להדגים שיש תקומה לאחר נפילה גם אם אופן ההליכה וכיוונה לעיתים משתנה ולא יחזור לעולם למה שהיה קודם לכן.

יש פה מסר שיש לשים עליו זרקור. שגם מתוך שבר ניתן להתעלות ולהתחזק גם אם אין אפשרות לתיקון. יש משמעות לבניה מתוך משבר גם אם הבניה איננה מחזירה את המצב לקדמותו.

בשבת הקרובה יחול ט' באב. אומנם באופן כללי השבת דוחה את האבלות אך מעט מן האבלות מתקיימת בשבת בעיקר לקראת סופה. ט' באב הוא סמל למחירים ששילמנו כעם על טעויות קולקטיביות בתחום חברתי, הפוליטי והדתי. אל האבלות על מחירים כבדים אלו מצטרף הצער העמוק על אירועים טרגיים נוספים שאירעו לעם מאז ועד היום. בספר דברים משה רבינו מציג בפנינו דגם של התמודדות עם שבר שלא ניתן לאיחוי. בנאומיו יוכיח משה את העם, יזהיר אותו מפני אתגרי העתיד ולצד זאת יחזק ויברך אותו, כל זאת על רקע מעוות שלא יוכל לתקון.

בתשעה באב עלינו לעמוד בכל שנה ושנה מול המשברים שפקדו אותנו בעבר מהם לא התאוששנו עד היום, להתפלל לגאולה מתוך הבנה לעיתים כואבת אך בוגרת שלא תמיד ניתן לתקן את המציאות, לעיתים כל מה שניתן זה לחשוף את המציאות הפגומה להרימה לגובה כך שתוכל להקרין סביב ולהאיר את הדרך לכיוונים חדשים לגמרי שנצטרך בעמל לפרוץ לנוכח השבר.

לתגובות: daphna.kannai@gmail.com